

Meertaligheid bij lesdoelen uit het domein taal verkennen

Kinderen met een andere thuistaal dan het Nederlands ondervinden soms problemen bij het aanleren van de grammaticaregels van de Nederlandse taal. Deze worden deels veroorzaakt door een verschil met de thuistaal. In de webapp 'de rol van Moedertaal bij NT2' (www.moedint2.nl/home) zijn zowel de grammaticale overeenkomsten als de verschillen in kaart gebracht tussen het Nederlands en diverse vreemde talen, zoals Duits, Engels, Pools en Turks. De verschillen geven inzicht in de eventuele problemen die kinderen kunnen ondervinden. De overeenkomsten geven zicht op de thuistaalspecifieke voordelen waarvan kinderen kunnen profiteren. De webapp is ontwikkeld door dr. Sterre Leufkens en dr. Jacomine Nortier van de faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit van Utrecht en wordt voortdurend uitgebreid met informatie over andere vreemde talen.

In dit document zijn vooralsnog, in overleg met de makers van de webapp, grammaticale inzichten bij de talen Turks, Pools, Marokkaans-Arabisch, Syrisch-Arabisch en Oekraïens verbonden aan leerdoelen uit het domein taal verkennen van *Taal actief*. Zo ontdek je welke taalproblemen kinderen met een van deze taalachtergronden kunnen ondervinden bij het begrijpen en toepassen van de grammaticaregels van het Nederlands. Je kunt deze inzichten meenemen in je lessen taal verkennen. Laat de kinderen over de grammatica van hun thuistaal vertellen, benoem zelf de verschillen met de thuistaal van het kind of gebruik de verlengde instructie om specifieke problemen samen te bespreken. Heb je een kind met een andere taalachtergrond in de klas? Kijk dan in de webapp (www.moedint2.nl/home). Op een later moment worden de talen Engels en Spaans nog aan dit document toegevoegd.

Toelichting bij de tabel

- De volgorde van het overzicht (kolom 1) komt overeen met drie subdomeinen van taal verkennen in *Taal actief*: zinnen en woorden verkennen, leestekens verkennen en taalgebruik verkennen.
- De volgorde van de leerdoelen (kolom 2) komt overeen met de volgorde van de leerdoelen in de leerlijn taal verkennen. Het overzicht is bijgewerkt t/m groep 6. De groepen 7 en 8 worden t.z.t. toegevoegd.
- In kolom 3 staat de informatie per taal. De inhoud van de webapp is herschreven, zodat deze past bij het basisonderwijs en bij de gehanteerde terminologie in *Taal actief* (denk bijv. aan de vertel-, vraag- en bevelzin). In de webapp staat nog meer informatie, maar die is meer geschikt voor het voortgezet onderwijs.

Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0
Internationaal (CC BY-SA 4.0)

Het document wordt gepubliceerd onder de licentie
CC BY-SA 4.0.

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.nl>

Makers van de webapp zijn:

dr. Sterre Leufkens

dr. Jacomine Nortier

zinnen verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
de vertelzin	groep 4 - Thema 2 - les 4: Het kind herkent zinnen met woorden in de goede volgorde. - Thema 4 - les 8: Het kind kent het verschil tussen een vertelzin en een vraagzin. - Thema 5 - les 4: Het kind maakt langere zinnen met een werkwoord, iemand/iets (onderwerp) en nog iemand/iets erbij (lijdend voorwerp). groep 5 - Thema 4 - les 8: Het kind maakt zinnen met de persoonsvorm op verschillende plekken in de zin. - Thema 7 - les 4: Het kind maakt zinnen met alle zinsdelen (persoonsvorm, onderwerp, lijdend voorwerp, bepalingen) groep 6 - Thema 7 - les 4: Het kind maakt lange zinnen met verschillende zinsdelen. groep 7 - Thema 1 - les 4: Het kind benoemt alle zinsdelen in de zin. - Thema 1 - les 8: Het kind maakt zinnen met een meewerkend voorwerp. - Thema 2 - les 3: Het kind leert het verschil tussen een enkelvoudige en een samengestelde zin. - Thema 2 - les 4: Het kind keert hoe het de zinsdelen benoemt in de samengestelde zin. - Thema 4 - les 3: Het kind leert het verschil tussen een hoofdzin en een bijzin. - Thema 7 - les 4: Het kind benoemt alle zinsdelen in de lange zin. - Thema 7 - les 8: Het kind benoemt alle zinsdelen in de samengestelde zin. groep 8 - Thema 4 - les 3: Het kind herkent de volgorde van hoofd- en bijzinnen in de samengestelde zin. - Thema 4 - les 4: Het kind bouwt een samengestelde zin met alle zinsdelen (pv, gez, ond, lv, mv en bep).	De basisstructuur van een vertelzin in het Nederlands is: onderwerp – (werkwoordelijk) gezegde – lijdend voorwerp – meewerkend voorwerp – bepalingen. Het meewerkend voorwerp komt in <i>Taal actief</i> in groep 7 aan bod. Voorbeeld: Osman leest een boek. De basisstructuur van een vertelzin in het Turks is anders: onderwerp – lijdend voorwerp – werkwoord. Kinderen met Turks als thuistaal kunnen bijvoorbeeld in het Nederlands zeggen: 'Osman boek lezen' of 'Osman (doet) boek lezen'. De basisstructuur van een vertelzin in het Pools is vergelijkbaar met die in het Nederlands: onderwerp – werkwoord – lijdend voorwerp – meewerkend voorwerp. Het verschil is dat in het Pools ook een andere woordvolgorde kan worden gekozen. De betekenis blijft dan hetzelfde, de naamval waarin het woord staat vertelt welk type zinsdeel het is. In het Nederlands kun je niet zomaar woorden in een andere volgorde zetten, zonder dat de betekenis verandert. In het Marokkaans-Arabisch en in het Syrisch-Arabisch kan een vertelzin dezelfde volgorde hebben als in het Nederlands, maar een vertelzin kan in die talen ook beginnen met een werkwoord. In het Nederlands kan een vertelzin niet met een werkwoord beginnen. Het Oekraïens kent dezelfde basisstructuur van een vertelzin als het Nederlands. In het Oekraïens kun je nog makkelijker schuiven met zinsdelen dan in het Nederlands. Zo kun je onderwerp en werkwoordelijk gezegde gemakkelijk omdraaien, in het Nederlands is het dan een vraagzin geworden. Kinderen met Oekraïens als thuistaal kunnen dus soms moeite hebben met de volgorde van de zinsdelen in de Nederlandse zin.

[lees verder ►](#)

zinnen verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
de vraagzin	groep 4 - Thema 4 - les 8: Het kind kent het verschil tussen een vertelzin en een vraagzin. - Thema 6 - les 9: Het kind leert dat er twee soorten vraagzinnen zijn. groep 5 - Thema 6 - les 9: Het kind leert nieuwe vraagwoorden, zoals welke, hoe, waarom, waarover. groep 6 - Thema 6 - les 9: Het kind leert wat het verschil is tussen een open en een gesloten vraag.	In het Nederlands wisselen in een vraagzin het onderwerp en de persoonsvorm van plaats. Dit heet inversie. Voorbeeld: De plant groeit. Groeit de plant? In het Turks is de woordvolgorde in de vertelzin hetzelfde als in een vraagzin. Wel wordt het woord 'mi' of 'mu' aan het eind van de zin toegevoegd om een gesloten vraag te vormen. In het Turks hoeft een vraagwoord niet vooraan te staan in een zin, maar mag het op andere plaatsen in de zin staan. Kinderen met Turks als thuistaal kunnen bijvoorbeeld in het Nederlands zeggen: 'Zehra wat ziet?' In het Pools begint een gesloten vraag met het woord 'czy' gevolgd door de woordvolgorde van de vertelzin. Een vraagzin kan in het Pools ook beginnen met een vraagwoord, daarna volgt de woordvolgorde van de vertelzin. Kinderen met Pools als thuistaal kunnen bijvoorbeeld in het Nederlands zeggen: '(De) plant groeit?' of in het geval van een vraagwoordvraag: 'Wat plant doet?' In het Marokkaans-Arabisch wordt een gesloten vraagzin gevormd m.b.v. het woord 'waš' gevolgd door de woordvolgorde van de vertelzin. Kinderen met Arabisch als thuistaal kunnen bijvoorbeeld in het Nederlands zeggen: 'De plant groeit?' In het Oekraïens wordt een vraagzinwoord aan het begin van de zin gezet of op een andere plek in de zin geplaatst. Kinderen met Oekraïens als thuistaal kunnen moeite hebben met de woordvolgorde van vraagzinnen in het Nederlands.
de ontkennende zin	groep 7 Thema 8 - les 3: Het kind leert wat een ontkennende zin is.	In een ontkennende zin staat dat iets niet zo is. In een Nederlandse ontkennende zin staat vaak een van deze woorden: niet, geen, niets, niemand, nooit, nergens. Deze woorden kunnen op verschillende plaatsen in de zin staan. In het Turks wordt het achtervoegsel '-me' aan het werkwoord toegevoegd. De woorden 'degil' (niet) en 'yok' (geen) worden ook gebruikt om een zin ontkennend te maken. Kinderen met Turks als thuistaal kunnen bijvoorbeeld schrijven: 'Ik eetniet.' In het Pools wordt een zin ontkennend door het woordje 'nie' voor het werkwoord te plaatsen. In sommige gevallen kan 'nie' ook aan een bijvoeglijk naamwoord of bijwoord worden vastgemaakt. Dan wordt het bewuste woord ontkennend gemaakt. Gebruik je in het Pools het woord nooit of niemand dan hoort daar vaak ook het woordje 'nie' nog bij. Er ontstaat dan een dubbele ontkenning. Kinderen met Pools als thuistaal kunnen in het Nederlands bijvoorbeeld zeggen: 'Ik niet ga naar school.' of 'Ik nooit heb geen geld.' In het Marokkaans-Arabisch wordt een zin ontkennend door het woord 'ma-ši' te gebruiken. Het woord staat dan voor het woord of zinsdeel dat wordt ontkend. Je kunt 'ma-ši' ook splitsen in twee delen. Komt het werkwoord tussen 'ma' en 'ši' te staan dan valt de 'i' weg: 'ma-ža-š' (hij kwam niet). In het Syrisch-Arabisch kan (een deel van) een zin ontkend worden door het woordje 'mā', 'mū' of 'la' voor te plaatsen (bijvoorbeeld: 'mā eandak masāri'; 'niet jij-hebt geld', 'Jij hebt geen geld'). Kinderen met Syrisch-Arabisch als thuistaal kunnen bijvoorbeeld het woordje 'niet' op een verkeerde plek in de zin zetten, bijvoorbeeld: 'Ik <u>niet</u> zie jou', of 'Jij <u>niet</u> hebt geld.' In het Oekraïens wordt een zin ontkennend door de 'ne' aan de zin toe te voegen, vergelijkbaar met het Nederlandse 'niet'. In het Oekraïens kan het woord op een andere plek in de zin staan. Verder is in het Nederlands een dubbele ontkenning fout, terwijl het in het Oekraïens een dubbele of zelfs driedubbele ontkenning juist verplicht is. Kinderen met het Oekraïens als thuistaal kunnen bijvoorbeeld zeggen: 'Ik vergeet nooit niets.'

[lees verder ▶](#)

zinnen verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
de bedrijvende en lijdende vorm	groep 8 - Thema 8 - les 3: Het kind kent het verschil tussen een bedrijvende en lijdende zin. - Thema 8 - les 4: Het kind maakt van een bedrijvende zin een lijdende zin en andersom.	In het Nederlands kan een zin in de bedrijvende vorm of in de lijdende vorm staan. In een bedrijvende zin doet het onderwerp actief mee: 'Bibi kopt de bal.' In een lijdende zin doet het onderwerp passief mee: 'De bal wordt gekopt door Bibi.' In het Oekraïens kun je een zin passief maken door een speciale vorm van het werkwoord te gebruiken. Kinderen met Oekraïens als thuistaal moeten leren dat voor de lijdende vorm in het Nederlands zij een extra werkwoord (vorm van het werkwoord 'worden') moeten gebruiken. De makers van de webapp hebben vooralsnog geen informatie over de bedrijvende en lijdende vorm in de webapp opgenomen. De webapp wordt echter steeds bijgewerkt. Check www.moedint2.nl/home.

woorden verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
het werkwoord	groep 4 - Thema 4 - les 3: Het kind leert wat een werkwoord is. groep 5 - Thema 1 - les 3: Het kind weet wat een doen-zin is. - Thema 3 - les 3: Het kind herkent bij het onderwerp de juiste vorm van het werkwoord. groep 6 - Thema 3 - les 4: Het kind leert wat een hulpwerkwoord en wat een voltooid deelwoord zijn. groep 7 - Thema 6 - les 8: Het kind leert wat wederkerende werkwoorden zijn.	In het Nederlands kun je een zin maken met een werkwoordelijk gezegde, bestaande uit een of meer werkwoorden. In geval van meer werkwoorden is er een hoofdwerkwoord en zijn er een of meer hulpwerkwoorden. Het hoofdwerkwoord vertelt het meest over de betekenis van het werkwoordelijk gezegde en/of de zin. Het hulpwerkwoord voeg je toe om bijv. aan te geven dat iets voorbij is of om aan te geven dat het een wens is. Voorbeelden: Amir speelt. Amir heeft gespeeld. Amir wil spelen. Het Turks kent geen hulpwerkwoorden. Ze zijn ook niet nodig. Alle betekenissen zitten in de achtervoegsels bij de stam van het werkwoord. Zo zijn er bijv. achtervoegsels om de persoon uit te drukken, om ontkenning uit te drukken en om de tijd uit te drukken. Het woord 'yazdim' bestaat uit de werkwoordstam 'yaz-' (schrijf), het achtervoegsel 'di-' (verleden tijd) en het achtervoegsel 'm' (1e pers. enkv.) 'Yazdim' betekent dus: ik schreef. Kinderen met Turks als thuistaal kunnen vaak moeite hebben met het gebruik van hulpwerkwoorden in het Nederlands. Het Marokkaans-Arabisch kent, net als het Nederlands, hulpwerkwoorden, maar het gebruik ervan komt minder vaak voor. De tijden, zoals de tegenwoordige en de verleden tijd, worden vaker uitgedrukt binnen één werkwoordsvorm. Een hulpwerkwoord is dan niet nodig. Kinderen met een Marokkaanse-Arabisch thuistaal kunnen dus moeite hebben met het op de juiste manier gebruiken van hulpwerkwoorden. Ze zeggen bijvoorbeeld: 'Jamila gegeten' i.p.v. 'Jamila heeft gegeten'. In het Oekraïens veranderen net als in het Nederlands de werkwoorden van vorm afhankelijk van het onderwerp. Het hulpwerkwoord 'zijn' wordt in het Oekraïens gebruikt om de toekomstige tijd aan te geven, terwijl in het Nederlands in dat geval een vorm van het werkwoord 'zullen' wordt gebruikt. Verder gebruikt men in het Oekraïens geen hulpwerkwoorden om de voltooid tegenwoordige tijd aan te geven ('Ik ben gegaan.', 'Ik heb gegeten.').
	groep 5 - Thema 1 - les 4: Het kind weet wat een zijn-zin is. groep 8 - Thema 7 - les 8: Het kind maakt zinnen met een naamwoordelijk gezegde.	In het Nederlands kun je een zin maken met een naamwoordelijk gezegde. Je gebruikt dan een koppelwerkwoord, zoals zijn, worden of blijven. Voorbeeld: Ik ben vrolijk. Het Turks heeft geen apart werkwoord met deze functie, maar alleen een achtervoegsel. 'Yorgun' betekent 'moe', '-um' betekent 'ik'. 'Yorgunum' betekent 'moe ik'. Kinderen met Turks als thuistaal kunnen moeite hebben met de Nederlandse koppelwerkwoorden. Het Pools kent net als het Nederlands koppelwerkwoorden. In het Pools kan op de plaats van het koppelwerkwoord ook een persoonlijk voornaamwoord staan dat als koppelwoord dienst doet. In het Pools kun je zeggen 'Joep is mijn beste vriend', maar ook 'Jan hij mijn beste vriend'. Mogelijk gebruiken Poolse kinderen deze laatste vorm dus ook in het Nederlands. In het Syrisch-Arabisch en het Marokkaans-Arabisch hebben zinnen met een naamwoordelijk gezegde in de tegenwoordige tijd geen koppelwerkwoord nodig. Kinderen met deze thuistaal zullen het koppelwerkwoord in het Nederlands weleens weglaten waar dit niet mag. Ze zeggen bijvoorbeeld: 'Ik vrolijk' i.p.v. 'Ik ben vrolijk'. Het Oekraïens kent het koppelwerkwoord 'zijn', maar in de tegenwoordige tijd wordt het meestal weggelaten. Kinderen met het Oekraïens als thuistaal kunnen bijvoorbeeld zeggen: 'Oma oud.'

[lees verder ►](#)

woorden verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
de tijden van het werkwoord	groep 5 - Thema 3 - les 4: Het kind leert de werkwoorden hebben, kunnen, mogen, willen en zullen gebruiken. - Thema 3 - les 8: Het kind herkent de tegenwoordige tijd en de verleden tijd. - Thema 7 - les 8: Het kind herkent de voltooid tijd. groep 6 - Thema 1 - les 3: Het kind herkent de tijd in doen-zinnen. - Thema 3 - les 8: Het kind leert de verleden tijd en de voltooid tijd van onregelmatige werkwoorden.	n het Nederlands maak je de voltooid tijd met de hulpwerkwoorden hebben of zijn en een voltooid deelwoord. De tegenwoordige tijd en de verleden tijd (van zwakke werkwoorden) wordt gevormd met achtervoegsels -de(n) of -te(n). Het Turks geeft met een achtervoegsel de tijd aan bij de stam van het werkwoord (zie het werkwoord). In het Pools gebeurt dit met voorvoegsels bij het werkwoord. In het Marokkaans-Arabisch en het Syrisch-Arabisch kun je aan het werkwoord altijd zien of de handeling voltooid is of nog bezig is. Alle kinderen zullen de verschillende werkwoordsvormen in het Nederlands moeten leren herkennen en vormen. In het Oekraïens wordt het hulpwerkwoord 'zijn' in het Oekraïens gebruikt om de toekomstige tijd aan te geven, terwijl in het Nederlands in dat geval een vorm van het werkwoord 'zullen' wordt gebruikt. Verder gebruikt men in het Oekraïens geen hulpwerkwoorden om de voltooid tegenwoordige tijd aan te geven ('Ik ben gegaan.', 'Ik heb gegeten.'). Kinderen met Oekraïens als thuistaal kunnen extra hulp gebruiken bij het onderscheid tussen de verschillende tijden van het werkwoord in het Nederlands.
het zelfstandig naamwoord	groep 4 - Thema 7 - les 3: Het kind herkent zelfstandige naamwoorden. - Thema 7 - les 3: Het kind herkent de lidwoorden de, het en een. groep 5 - Thema 5 - les 3: Het kind gebruikt de woordsoorten lidwoord en zelfstandig naamwoord vaker in een zin. - Thema 6 - les 4: Het kind leert meer over het gebruik van het juiste lidwoord.	Alle talen kennen zelfstandige naamwoorden. Ze verwijzen naar een mens, een dier of een ding. Voorbeelden: jongen, schaap, boot.

[lees verder ►](#)

woorden verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
het lidwoord	groep 4 - Thema 7 - les 4: Het kind herkent de lidwoorden de, het en een. groep 5 - Thema 5 - les 3: Het kind gebruikt de woordsoorten lidwoord en zelfstandig naamwoord vaker in een zin. - Thema 6 - les 4: Het kind leert meer over het gebruik van het juiste lidwoord.	Het Nederlands heeft twee bepaalde lidwoorden (de, het) en één onbepaald lidwoord (een). Voorbeelden: de piloot, een landing (De piloot maakt een landing). Het Turks kent alleen een onbepaald lidwoord: 'bir' (een/één) en kent geen bepaalde lidwoorden, zoals de en het in het Nederlands. Kinderen met Turks als thuistaal vinden het verschil tussen de en het lastig, omdat zij geen gevoel hebben bij het woordgeslacht. Ze zijn geneigd de bepaalde lidwoorden weg te laten, een te gebruiken waar de op zijn plaats zou zijn en de te gebruiken waar het het moet zijn. Bijvoorbeeld: 'een zon schijnt', 'de meisje'. In het Pools ontbreken lidwoorden. Kinderen met een Poolse taalachtergrond moeten dus leren wanneer je een lidwoord gebruikt, wat het verschil is tussen bepaalde (de, het) en onbepaalde (een) lidwoorden en welk bepaald lidwoord (de of het) bij een zelfstandig naamwoord hoort. Net als Turkse kinderen zullen ook Poolse kinderen geneigd zijn de bepaalde lidwoorden weg te laten, een te gebruiken waar de op zijn plaats zou zijn en de te gebruiken waar het het moet zijn. Bijvoorbeeld: 'een zon schijnt', 'de meisje'. Het Marokkaans-Arabisch en het Syrisch-Arabisch kennen bepaalde lidwoorden, maar een vorm voor het onbepaalde lidwoord een ontbreekt. Kinderen met een Arabische taalachtergrond zullen in het Nederlands het onbepaalde lidwoord lastig vinden en soms vergeten in de zin. Ook kan het zijn dat zij een bepaald lidwoord gebruiken op een plaats in de zin waar een onbepaald lidwoord zou moeten staan of andersom. Bijvoorbeeld: 'Er was eens de koning.' In het Marokkaans-Arabisch en Syrisch-Arabisch krijgen bijvoeglijke naamwoorden ook een lidwoord. Dat is in het Nederlands niet het geval. Zij kunnen bijvoorbeeld zeggen: 'de mooie de jongen'. Net als in het Pools ontbreken in het Oekraïens lidwoorden. Net als Poolse kinderen zullen Oekraïense kinderen dus moeite hebben met de lidwoorden in het Nederlands. Zie verder Pools.

[lees verder ►](#)

woorden verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
het bijvoeglijk naamwoord	groep 4 - Thema 7 - les 8: Het kind herkent bijvoeglijke naamwoorden. groep 5 - Thema 5 - les 4: Het kind gebruikt de woordsoort bijvoeglijk naamwoord vaker in een zin. - Thema 6 - les 8: Het kind leert dat sommige bijvoeglijke naamwoorden een extra -e krijgen en andere niet. groep 6 - Thema 5 - les 8: Het kind leert wat een stoffelijk bijvoeglijk naamwoord is. groep 7 - Thema 2 - les 13: Het kind leert dat een bijvoeglijk naamwoord in een zin soms overbodig is (pleonasme). - Thema 3 - les 3: Het kind leert dat er meer bijvoeglijke naamwoorden voor een zelfstandig naamwoord kunnen staan. - Thema 5 - les 3: Het kind herkent het bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord. - Thema 5 - les 8: Het kind leert dat er uitzonderingen zijn op de regel voor het vormen van het stoffelijk bijvoeglijk naamwoord. groep 8 - Thema 5 - les 3: Het kind leert dat een bijvoeglijk naamwoord zonder zelfstandig naamwoord in de zin kan staan.	In het Nederlands staat in zinnen met een werkwoordelijk gezegde het bijvoeglijk naamwoord voor het zelfstandig naamwoord. De verbuiging van het bijvoeglijk naamwoord hangt o.a. af van het woordgeslacht van het zelfstandig naamwoord. Voorbeelden: het lieve kind, een lief kind. Het Turks kent geen woordgeslacht. Om die reden kunnen kinderen met een Turkse taalachtergrond moeite hebben met de regels voor het verbuigen van het bijvoeglijk naamwoord. Ook kent het Turks de 'sjwa' (stomme /e/) niet en dat is een klank die juist bij het verbuigen van een bijvoeglijk naamwoord in het Nederlands een rol speelt (het grote huis). Turkse kinderen zijn vooral geneigd een -e te gebruiken waar dat niet moet, zoals 'een lieve kind'. Omgekeerd, geen -e gebruiken waar het wel moet, komt minder vaak voor, bijvoorbeeld: 'het groot huis'. In het Pools worden bijvoeglijke naamwoorden wel verbogen. De regels zijn uitgebreider dan in het Nederlands en hangen af van het woordgeslacht, het getal en de naamval (het zinsdeel waartoe het zelfstandig naamwoord behoort). In het Pools kan een bijvoeglijk naamwoord ook direct achter het zelfstandig naamwoord staan. Kinderen met een Poolse taalachtergrond plaatsen daarom in het Nederlands het bijvoeglijk naamwoord soms achter het zelfstandig naamwoord. Zij zouden bijvoorbeeld kunnen zeggen: 'het kind lief'. Ook in het Marokkaans-Arabisch en het Syrisch-Arabisch worden bijvoeglijke naamwoorden verbogen. Het concept van verbuigen kennen de kinderen met deze taalachtergrond dus wel. Ze zullen wel moeten oefenen met de regels in het Nederlands rond het verbuigen van bijvoeglijke naamwoorden. In het Marokkaans-Arabisch en het Syrisch-Arabisch staat een bijvoeglijk naamwoord achter het zelfstandig naamwoord. Kinderen met een Arabische taalachtergrond kunnen dus moeite hebben met de woordvolgorde in de Nederlandse taal. Ook zij zouden bijvoorbeeld kunnen zeggen: 'het kind lief'. In het Oekraïens worden bijvoeglijke naamwoorden, net als in het Pools verbogen. Zie verder Pools.
het voorzetsel	groep 5 - Thema 5 - les 8: Het kind maakt zinnen met een voorzetsel erin. - Thema 7 - les 3: Het kind gebruikt een voorzetsel in een bepaling (in de zin). groep 6 - Thema 5 - les 14: Het kind leert de betekenis van voorvoegsels on-, her- en ge-. Het kind leert (een deel van) de betekenis van een woord achterhalen door naar de betekenis van het voorvoegsel te kijken.	Het Nederlands kent zowel voorzetsels als achterzetsels. Voorbeelden: Hij loopt in het park. Hij loopt het park in. Het Turks kent alleen achterzetsels en geen voorzetsels. Het concept voorzetsels is dus nieuw voor kinderen met een Turkse taalachtergrond. Zij zouden bijvoorbeeld kunnen zeggen: 'Hij zit de stoel op (i.p.v. hij zit op de stoel)'. Het Pools en het Marokkaans-Arabisch kennen alleen voorzetsels. Het verschil tussen de voorzetsels aan, voor, tegen en naar in combinatie met personen bestaat niet in het Marokkaans-Arabisch en kan lastig zijn voor kinderen met deze taalachtergrond. Zij kunnen bijvoorbeeld zeggen: 'Hij loopt tegen mama' i.p.v. 'Hij loopt naar mama'. Het Oekraïens kent alleen voorzetsels. Kinderen met Oekraïens als thuistaal moeten dus leren dat er ook achterzetsels zijn in het Nederlands en dat de positie in de zin kan leiden tot een betekenisverschil. Voorzetsels en achterzetsels zijn sowieso moeilijk voor kinderen met een andere thuistaal, omdat voorzetsels zelden direct vertaalbaar zijn.
het vragend voornaamwoord	groep 4 - Thema 6 - les 9: Het kind leert dat er twee soorten vraagzinnen zijn. groep 5 - Thema 6 - les 9: Het kind leert nieuwe vraagwoorden, zoals welke, hoe, waarom, waarover.	Het Nederlands kent verschillende vraagwoorden. Voorbeelden: wie, wat, waar, wanneer, welke, hoe, waarom, waarnaar, waarvoor. Het vraagwoord welke kan lastig zijn voor kinderen met een thuistaal die geen woordgeslacht kent. Dit komt omdat in het Nederlands de vorm van dit vraagwoord afhankelijk is van het geslacht van het zelfstandig naamwoord (welk dier, welke hond). De kinderen kunnen bijvoorbeeld zeggen: 'Welk hond is dat?'

woorden verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
het telwoord en het rangtelwoord	groep 6 Thema 5 - les 4: Het kind leert wat telwoorden en rangtelwoorden zijn.	In het Nederlands hebben (hoofd)telwoorden en rangtelwoorden een vaste vorm. Bij het meervoud staat het zelfstandig naamwoord (in het meervoud) achter het telwoord. Voorbeeld: één deur – twee deuren.
	groep 7 Thema 5 - les 4: Het kind herkent bepaalde en onbepaalde telwoorden en rangtelwoorden.	In het Turks blijft het zelfstandig naamwoord in dit geval enkelvoud, dus: één deur – twee deur. In het Pools worden alle telwoorden, net als bijvoeglijke naamwoorden, verbogen. In het Oekraïens verandert het telwoord van vorm afhankelijk van het woord waar het bijhoort. Het verschilt ook per telwoord hoeveel vormen er zijn. De verwachting is dat kinderen met een andere thuistaal niet extra veel moeite hebben met hoofd- en rangtelwoorden. Zij zullen deze woorden in het begin hooguit vermijden.
het persoonlijk voornaamwoord	groep 5 Thema 8 - les 8: Het kind herkent verwijswaarden die verwijzen naar een mens, dier of ding (persoonlijke voornaamwoorden en aanwijzende voornaamwoorden).	Het Nederlands kent persoonlijke voornaamwoorden in de 1e, 2e en 3e persoon enkelvoud en meervoud. Of het een mens, een dier of een ding is en welk geslacht het is (mannelijk, vrouwelijk of onzijdig), speelt daarbij ook een rol. Voorbeelden: ik, jij, hij, zij, het, wij.
	groep 6 - Thema 6 - les 4: Het kind gebruikt de persoonlijke voornaamwoorden in het enkelvoud en in het meervoud in een zin. - Thema 8 - les 8: Het kind gebruikt het juiste verwijswaard in een zin. groep 7 - Thema 2 - les 9: Het kind leert wat de 1e, 2e en 3e persoon enkelvoud en meervoud is. groep 8 - Thema 1 - les 8: Het kind herhaalt de woordsoorten: persoonlijk voornaamwoord (pvnw) en bezittelijk voornaamwoord (bvnw).	Het Turks biedt de mogelijkheid om het persoonlijk voornaamwoord weg te laten in zinnen (met een werkwoordelijk gezegde) waarin er geen nadruk ligt op het persoonlijk voornaamwoord. Turkse kinderen doen dit soms ook in het Nederlands. Ze zeggen dan bijvoorbeeld 'Leest een boek' i.p.v. 'Zij leest een boek'. Ook maakt het Turks bij de derde persoon enkelvoud geen verschil tussen hij, zij en het. In alle gevallen wordt in het Turks dan het woordje 'o' gebruikt. Turkse kinderen kunnen in het Nederlands bijvoorbeeld zeggen: 'Daar is mama. Hij is lief!' Het Pools daarentegen kent juist veel meer persoonlijke voornaamwoorden. De verwachting is dat kinderen met een Poolse taalachtergrond het concept van de Nederlandse persoonlijke voornaamwoorden (snel) kunnen doorgronden. Het Marokkaans-Arabisch biedt net als het Turks de mogelijkheid om het persoonlijk voornaamwoord weg te laten in zinnen (met een werkwoordelijk gezegde) waarin er geen nadruk ligt op het persoonlijk voornaamwoord. Ze kunnen dit ook doen in het Nederlands. Zij zeggen dan bijvoorbeeld: 'Leest een boek' i.p.v. 'Zij leest een boek'. Ook maakt deze taal onderscheid in de tweede persoon enkelvoud tussen mannelijk en vrouwelijk, terwijl het Nederlands je of jij gebruikt. Het Syrisch-Arabisch kent maar twee vormen voor de derde persoon enkelvoud: de vorm het ontbreekt. Kinderen met deze taalachtergrond zullen mogelijk hij gebruiken waar in het Nederlands het gebruikelijk is. Het Oekraïens kent net als het Nederlands persoonlijke voornaamwoorden. De verwachting is dat de kinderen de Nederlandse persoonlijke voornaamwoorden snel zullen herkennen.

[lees verder ►](#)

woorden verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
het aanwijzend voornaamwoord	groep 5 - Thema 8 - les 8: Het kind herkent verwijswoorden die verwijzen naar een mens, dier of ding (persoonlijke voornaamwoorden en aanwijzende voornaamwoorden). groep 8 - Thema 5 - les 8: Het kind leert wat een aanwijzend voornaamwoord is.	In het Nederlands gebruik je bij de-woorden de aanwijzende voornaamwoorden deze en die en bij het-woorden dit en dat. Voorbeeld: de tas, deze tas, die tas en het huis, dit huis, dat huis. Het Turks kent geen woordgeslacht. Turkse kinderen zullen dit dus niet 'automatisch' goed doen. In het Nederlands kunnen zij bijvoorbeeld zeggen: 'deze huis'. Het Marokkaans-Arabisch verbuigt de aanwijzende voornaamwoorden afhankelijk van het woordgeslacht van het zelfstandig naamwoord. Ook moet het aanwijzend voornaamwoord voor elk zelfstandig naamwoord worden herhaald (deze appels, deze peren en deze pruimen). Ook deze kinderen kunnen in het Nederlands bijvoorbeeld 'deze huis' zeggen. Het Oekraïens kent net als het Nederlands aanwijzende voornaamwoorden voor dichtbij en veraf. De verwachting is dat de kinderen de Nederlandse aanwijzende voornaamwoorden snel zullen herkennen.
het bezittelijk voornaamwoord	groep 7 - Thema 6 - les 3: Het kind leert wat een bezittelijk voornaamwoord is. groep 8 - Thema 1 - les 8: Het kind herhaalt de woordsoorten: persoonlijk voornaamwoord (pvnw) en bezittelijk voornaamwoord (bvnw).	In het Nederlands geef je bezit aan met woorden zoals mijn (boek), jouw (boek), zijn (boek) en haar (boek). De vorm 'De jas van mama' is geen onderdeel van het leerstofaanbod voor het primair onderwijs. Het Turks kent geen bezittelijk voornaamwoorden, tenzij er extra nadruk op wordt gelegd. Alleen het woord 'ceketim' is voldoende om uit te drukken dat het om 'mijn jas' gaat. Het achtervoegsel 'im' achter het zelfstandig naamwoord geeft het bezit aan. Leg je extra nadruk dan wordt deze vorm gebruikt: benim ceketim (het is mijn en niet jouw jas). Kinderen met Turks als thuistaal kunnen het bezittelijk naamwoord lastig vinden omdat zij het vanuit hun thuistaal niet meteen herkennen als aparte woordsoort. In het Pools moet het bezittelijk voornaamwoord op dezelfde manier worden verbogen als het zelfstandig naamwoord waar het bijhoort. Dat leidt tot veel meer vormen dan in het Nederlands. Kinderen met Pools als thuistaal zullen eraan moeten werken dat het Nederlands weinig verbuigingsvormen kent. In het Marokkaans-Arabisch worden bezit en bezitter omgedraaid ('jas mijn'). De verwachting is dan ook dat kinderen met Marokkaans-Arabisch als thuistaal lastig zullen vinden. Zij zullen geneigd zijn bezit en bezitter om te draaien. Het Syrische-Arabisch kent geen losse bezittelijke voornaamwoorden. In het Syrisch-Arabisch wordt het bezit uitgedrukt met een achtervoegsel bij het zelfstandig naamwoord. Voor kinderen met het Syrisch-Arabisch als thuistaal zijn bezittelijke voornaamwoorden een nieuw type woordsoort. Het Oekraïens kent net als het Nederlands bezittelijke voornaamwoorden. Ze staan ook net als in het Nederlands voor het zelfstandig naamwoord. Voor 'uw' wordt 'jullie' gebruikt. De verwachting is dat de kinderen geen problemen zullen ondervinden bij deze woordsoort.
het bijwoord	groep 8 Thema 6 - les 3: Het kind leert wat een bijwoord is.	Een bijwoord geeft in het Nederlands extra informatie bij een ander woord in de zin, meestal bij een werkwoord (het bijwoord staat erachter) of bij een bijvoeglijk naamwoord (het bijwoord staat ervoor). Bijvoorbeeld: 'De trainer roept hard.' of 'Ko zong een heel mooi lied.' In het Pools worden bijwoorden gevormd door een -o of -e achter het bijvoeglijk naamwoord te plaatsen. Verder kan in het Pools een bijwoord zowel voor of achter het woord staan waar het bijhoort. Kinderen met Pools als thuistaal kunnen zeggen 'De trainer roept harde.' of 'Ko zong een hele, mooi(e) lied.' In het Oekraïens hebben de meeste bijwoorden dezelfde basisvorm als het bijvoeglijk naamwoord, maar wordt het achtervoegsel -o of -e toegevoegd. Vertel de kinderen dat bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden in het Nederlands er vaak hetzelfde uitzien.

woorden verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
alle woordsoorten samen	groep 7 - Thema 6 - les 4: Het kind benoemt alle woordsoorten in de samengestelde zin. groep 8 - Thema 3 - les 3: Het kind bouwt een zin met de woordsoorten ww, znw, lw, bnw, vz, pvnw en bvnw. - Thema 4 - les 4: Het kind bouwt een zin met alle woordsoorten. - Thema 5 - les 4: Het kind herhaalt het bouwen met en het benoemen van alle woordsoorten. - Thema 6 - les 4: Het kind bouwt samengestelde zinnen en benoemt alle woordsoorten.	In een Nederlandse zin kunnen verschillende woordsoorten voorkomen. Gebruik de uitleg bij de woordsoorten hierboven om de kinderen te helpen de woordsoorten te herkennen en te gebruiken.

leestekens verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
de hoofdletters	groep 4 - Thema 5 - les 9: Het kind gebruikt een hoofdletter bij een eigennaam van een mens, dier of ding. groep 5 - Thema 2 - les 9: Het kind leert dat je aardrijkskundige namen met een hoofdletter schrijft. - Thema 4 - les 9: Het kind leert dat je meer eigennamen met een hoofdletter schrijft. groep 6 - Thema 2 - les 9: Het kind leert dat je aardrijkskundige bijvoeglijke naamwoorden met een hoofdletter schrijft. groep 7 - Thema 1 - les 9: Het kind leert wanneer je hoofdletters schrijft in eigennamen. - Thema 3 - les 9: Het kind leert dat je de namen van feestdagen met een hoofdletter schrijft. groep 8 - Thema 4 - les 9: Het kind leert meer over woorden met een hoofdletter. - Thema 8 - les 9: Het kind herhaalt de leestekens en de hoofdletters.	In het Nederlands bestaan veel regels voor het al dan niet schrijven van een hoofdletter in een woord. Het Arabische schrift (gebruikt in formele taalsituaties in zowel Marokko als Syrië) kent geen hoofdletters. Voor kinderen met een Arabische taalachtergrond, die het Arabisch hebben leren schrijven zijn hoofdletters dus nieuw. Vanwege de hoeveelheid aan regels voor het schrijven van een hoofdletter in het Nederlands, zullen alle kinderen met een andere thuistaal dit onderdeel lastig vinden.
de komma in een opsomming	groep 5 - Thema 1 - les 9: Het kind plaatst een komma in een opsomming en bij een aanspreekvorm. groep 6 - Thema 1 - les 9: Het kind gebruikt een dubbele punt voor een opsomming, een uitleg en een citaat en gebruikt aanhalingstekens bij een citaat. groep 7 - Thema 4 - les 9: Het kind plaatst een komma op de juiste plek in de zin.	In het Nederlands staan in een opsomming komma's. Voor het laatste deel van de opsomming staat 'en'. Voorbeeld: ik eet graag appels, peren en bessen. In het Arabisch schrift staat voor elk onderdeel van de opsomming 'en'. Kinderen met een Arabische taalachtergrond zullen geneigd zijn het woord 'en' in alle delen van de opsomming te gebruiken. Zij kunnen bijvoorbeeld zeggen: 'Ik wil graag appels en peren en bessen'.

taalgebruik verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
het alfabet	groep 4 - Thema 1 - les 4: Het kind kent de letters van het alfabet. - Thema 7 - les 14: Het kind leert hoe je woorden in alfabetische volgorde zet. groep 5 - Thema 3 - les 14: Het kind leert hoe je woorden in alfabetische volgorde zet (tweede letter). - Thema 7 - les 14: Het kind leert hoe je woorden in alfabetische volgorde zet. (derde letter).	Het Nederlandse alfabet heeft 26 letters. De letters x, q en w staan niet in het Turkse alfabet. In het Turkse alfabet staan wel andere letters: ç, ğ, ı, ö, ş en ü. Het Pools gebruikt net als het Nederlands het Latijnse schrift. Het alfabet heeft 32 letters. Bijzondere letters zijn: ą, ć, e, ł, ń, ó, ś, ź, ż. Het Arabische schrift (de geschreven taal in zowel het Marokkaans-Arabisch als het Syrisch-Arabisch) kent geen vorm voor de letters p en v. Het verschil tussen p en b, tussen f en v en tussen v en w is lastig voor kinderen met deze taalachtergrond. Er zijn verder Arabische letters die we niet hebben in het Latijnse schrift en dus ook niet in het Nederlands. Ook is er een letter, 'hamza' genoemd, die staat voor het geluid dat je hoort tussen de a's in het woord na-apen.
het enkelvoud en het meervoud	groep 4 - Thema 3 - les 3 en les 4: Het kind maakt enkelvoud en meervoud (met -en en -s) groep 5 - Thema 1 - les 13: Het kind maakt enkelvoud en meervoud van woorden op -d of -t (hond en hert). - Het kind kent woorden in het enkelvoud die van klank veranderen in het meervoud (bad-baden). groep 6 - Thema 1 - les 13: Het kind maakt meervoud van woorden, zoals auto, kind en snelheid. - Thema 2 - les 14: Het kind kent de betekenis van de achtervoegsels -heid, -lijk en -baar. Het kind kan (een deel van) de betekenis van een woord achterhalen door naar de betekenis van het achtervoegsel te kijken. groep 7 - Thema 1 - les 13: Het kind leert dat sommige zelfstandige naamwoorden twee meervoudsvormen hebben.	In het Nederlands wordt het meervoud meestal gevormd door -en of -s aan het zelfstandig naamwoord in het enkelvoud toe te voegen. Daarbij zijn er verschillende uitzonderingen, zoals -eren, -heden en 's. Voorbeeld: stoelen, ooms, kinderen, snelheden, lama's. Het Turks gebruikt de achtervoegsels -ler of -lar om een zelfstandig naamwoord in het meervoud te zetten. De laatste klinker van het zelfstandig naamwoord bepaalt het achtervoegsel. Naast het enkelvoud en het meervoud kent het Syrisch-Arabisch de tussenvorm 'dualis'. Hiermee kan worden aangegeven dat er precies twee exemplaren zijn. Mogelijk vermijden Syrische kinderen het meervoud bij twee een tijdje, omdat ze niet weten weke vorm ze moeten gebruiken. De verwachting is dat ze snel het meervoud gaan gebruiken in die specifieke gevallen. Net als in het Nederlands hebben Oekraïense zelfstandige naamwoorden een enkelvoud en een meervoud. Om het meervoud te vormen moet je in het Oekraïens vaak de laatste klank(en) van het enkelvoudige woord veranderen, bijvoorbeeld: рука 'ruka' betekent 'hand', руки 'ruky' betekent 'handen'. De regels voor het vormen van het meervoud zijn in het Nederlands lastig voor alle kinderen met een andere thuistaal.
beleefd en onbeleefd	groep 4 - Thema 2 - les 13: Het kind herkent het verschil tussen beleefde en onbeleefde taal. groep 5 - Thema 7 - les 13: Het kind leert dat je per situatie een andere taal kunt gebruiken.	In het Nederlands gebruik je in sommige taalsituaties de aanspreekvorm u. Ook het Turks maakt onderscheid tussen je/jij en u. Het woord 'sen' wordt gebruikt voor je/jij en het woord 'siz' voor u. In het Marokkaans-Arabisch en het Syrisch-Arabisch bestaat geen onderscheid tussen u en jij. Kinderen met Arabisch als thuistaal gebruiken in het Nederlands dus mogelijk eerder je dan u.
formeel en informeel	groep 5 - Thema 5 - les 9: Het kind leert het verschil tussen formele en informele taal. - Thema 7 - les 13: het kind leert dat je per situatie een andere taal kunt gebruiken.	Standaardnederlands is het Nederlands dat wordt onderwezen op scholen en wordt gebruikt door de overheid en in media. In formele situaties in Marokko en Syrië (zoals in het onderwijs) wordt in het Marokkaans-Arabisch en in het Syrisch-Arabisch Modern Standaard Arabisch gebruikt. Bij informele situaties spreken Marokkanen Berber of Marokkaans-Arabisch, Syriërs spreken dan het Syrisch-Arabisch. Voor de andere talen is vooralsnog hierover geen informatie beschikbaar.

taalgebruik verkennen	thema, les en leerdoel	informatie per taal
de trap van vergelijking	groep 4 - Thema 3 - les 13: Het kind maakt een trap van vergelijking (met -er en -st). groep 5 - Thema 3 - les 13: Het kind maakt bijzondere trappen van vergelijking.	Het Turks kent net als het Nederlands de vergrotende en overtreffende trap. Voor het bijvoeglijk naamwoord komt het woord 'daha' (meer) of 'en' (meest). Voor de andere talen is vooralsnog hierover geen informatie beschikbaar.